

Hulp voor Bolivia: doekje voor het bloeden

Sören Stecher-Rasmussen

Afgestudeerde ontwikkelingsproblematiek UCL

Gonzales de Lozado, president van Andesland Bolivia, reisde in november '95 door Europa. Zijn doel was financiële steun los te weken en investeerders warm te maken voor het ontwikkelingsprogramma van zijn land. Het bezoek aan België leidde tot een verhoging van de Belgische ontwikkelingshulp van 200 tot 300 miljoen frank per jaar. Blijkbaar is het Boliviaanse beleid in overeenstemming met de Belgische ideeën op ontwikkelingsvlak. En het dient gezegd, de strategie die Bolivia sinds 1985 volgens de IMF-richtlijnen toepast, heeft de economische crisis ontegenzeggelijk bezworen. Desondanks lijkt de ingeslagen weg niet tot een oplossing te leiden voor de prangende sociale problemen. Integendeel, de heersende ontwikkelingsfilosofie houdt de ontwikkelingsproblematiek eerder in stand. De Belgische ontwikkelingshulp vormt hierop geen uitzondering. De overheid moet haar criteria voor het toekennen ervan kritisch herzien wil de ontwikkelingshulp meer dan louter symbolische waarde hebben.

De Nieuwe Economische Politiek

Midden 1985 zag de toekomst van Bolivia er zwart uit. De inflatie bereikte spectaculaire hoogtes, de produktie was nagenoeg stilgevallen. De economische groei was negatief. Het land zonk weg in een moeras van buitenlandse schulden. De massale protestmarsen leken een zoveelste militaire staatsgreep in de hand te werken.

Het zou uiteindelijk anders lopen. De regering die in september 1985 aantrad maakte razendsnel korte metten met de hyperinflatie aan de hand van een IMF-stabiliseringsplan. Centraal hierin stond het terugdringen van het begrotingstekort. Bij gebrek aan inkomsten werden de overheidsuitgaven sterk verminderd. Een kwart van het overheidspersoneel (inclusief arbeiders in genationaliseerde industrieën zoals mijnbouw) werd ontslagen, de sociale subsidies grotendeels opgeheven. Een klas-

se van nieuwe armen zag het licht in de steden.

De beleidsmakers erkenden de sociale gevolgen van de stabiliseringspolitiek, maar zagen ze als een tijdelijke bijwerking van een onvermijdelijk medicijn. Immers, eenmaal de hyperinflatie bedwongen zou de zogenaamde Nieuwe Economische Politiek in werking treden. Deze zou de economische activiteit doen heropleven en banen scheppen voor de werkloze massa. De privé-investeringen zouden de drijvende kracht zijn achter dit alles. Dit laatste punt betekende een breuk met het verleden, toen de overheid de belangrijkste investeerder was. In het kielzog van de internationale neo-liberale tendens werd overheidsinterventie aangewezen als de boeman van economische groei.

Een ideaal investeringsklimaat moest de privé-ondernemers wakker schudden. De markt werd bevrijd van de verlamdende overheidsinterventie. De staat gaf ogenblikkelijk haar invloed op lonen, rentevoeten en wisselkoersen op. De logge overheidsbedrijven zouden worden geprivatiseerd. Om de concurrentiegeest te reanimeren werd de bescherming van de nationale producenten tegen buitenlandse produkten opgeheven. De dereguleringsmaatregelen gingen gepaard met diverse investeringsstimuli, vooral ten bate van internationale investeringen. Bovendien was rust op de arbeidsvloer gegarandeerd door een verzwakking van de nationale vakbond. Mocht er toch 'onrust' ontstaan, dan werd de staat van beleg uitgeroepen. Kortom, alles werd in het werk gesteld om Bolivia in sneltreinvaart om te toveren tot een investeringsparadijs, onweerstaanbaar voor elke rechtgeaarde homo economicus.

Balans

De buitenlandse investeringen in Bolivia zijn de afgelopen tien jaar toegenomen, hoewel iets minder dan verwacht. Ook de binnenlandse in-

vesteringen vertoonden groei, vooral in de landbouwactiviteiten van groeipool Santa Cruz. De export is toegenomen, de economie groeit. Alle lof ten spijt lijkt de sinds 1985 ingeslagen weg echter geen oplossing te bieden voor de sociale problematiek. Om te beginnen richt het buitenlandse kapitaal zich in belangrijke mate op de financiële- en dienstensector. Het weinige werk dat hierin wordt geschapen, is weggelegd voor buitenlands kader of - in veel mindere mate - Bolivianen met een academische opleiding. De activiteiten in de zout- en mineralensector zijn eerder kapitaalsintensief en leveren Bolivia verder niets op, zelfs geen fiscale inkomsten.

Ook de huidige budgetprioriteiten veroorzaken schade. De schaarse overheidsuitgaven krijgen nauwelijks nog sociale bestemmingen. De ziekenhuizen worden geprivatiseerd, het onderwijs wordt 'generationaliseerd' en de steun aan de traditionele 'inheemse' landbouw praktisch opgeheven. De sectoren waaraan de regering wel steun verleent zijn infrastructuur en exportsectoren zoals de moderne landbouw in Santa Cruz. Ook van de landbouwsubsidies van de hier gelegen suiker- en sojaproductie moet niet veel heil worden verwacht. De schaarse arbeidsplaatsen die hier worden gecreëerd zijn geestelijk en lichamelijk afstompend en slecht betaald.

Zonder importbeperkingen verdringen de textielproducten uit de buurlanden en de voedingswaren uit de VS en Europa de lokale producten uit de markt, wat de werkloosheid versterkt. Daarbij moet terloops worden opgemerkt dat de VS en Europa wél bepaalde markten beschermen tegen buitenlandse concurrentie (zie het Europese landbouwbeleid).

Sociale implicaties

De ontwikkelingsstrategie van Bolivia is een IMF-pakket, met dezelfde formule als het IMF-pakket voor Oeganda, Turkije of de Filippijnen. Vrije marktmechanismen en budgettaire discipline staan centraal. De privé-sector moet zich aanpassen aan internationale concurrentie. Rationeel produceren of verdwijnen. De economische logica walst moeiteloos over culturele en sociologische bedenkingen heen.

Het belang van economische stabiliteit kan

niet worden ontkend. Maar de gebreken van de huidige ontwikkelingsprogramma's kunnen ook niet worden ontkend. De Boliviaanse regering heeft gedurende tien jaar alles in het werk gesteld om aan de IMF-voorschriften te voldoen. De economie is gedereguleerd, internationaal kapitaal wordt aangetrokken. Maar het deel van de bevolking dat op de armoedegrens leeft, is sterk gegroeid. De inkomensverdeling is nog schever geworden. De basisvoorzieningen zijn verzwakt. Onderwijs en gezondheidszorg minder toegankelijk geworden. De werkloosheid is zeer hoog. De arbeidsomstandigheden zijn verslechterd. Het laatste half jaar is de staat van beleg nodig geweest om te voorkomen dat protesten uit de hand zouden lopen. En niets dat erop duidt dat dit alles zal veranderen, de economische groei ten spijt. De toegepaste strategie heeft gefaald op sociaal vlak.

Internationale financiële stabiliteit

Sinds de jaren '80 kennen de geïndustrialiseerde landen een trend naar neoliberalisering. Deze tendens bepaalt ook hun ontwikkelingsbeleid ten opzichte van de Derde Wereld. De criteria voor verstrekking van ontwikkelingshulp zijn meer dan ooit afhankelijk gesteld van economische liberalisering van het ontwikkelingsland in kwestie. Financiële stabiliteit en vrije wereldhandel staan het hoogst in het vaandel.

Niet alleen een ideologische ommezwaai ligt hieraan ten grondslag, maar ook een concrete bedoeling: de verwezenlijking van maximale internationale financiële stabiliteit. Of anders gezegd: het minimaliseren van het risico op lokale financiële rampen, die in een mum van tijd de internationale markten via een domino-effect in economische chaos kunnen storten. De angst hiervoor blijkt duidelijk genoeg uit de spectaculaire 50 miljard dollar-stabiliseringsactie, doorgevoerd in 1995 in Mexico. Ook de toegang tot nog gesloten markten spreekt tot de verbeelding. De communicatie-, media- en informatiesectoren staan in de Derde Wereld nog maar in hun kinderschoenen terwijl ook andere sectoren nog lang niet zijn verzadigd. Overbodig te zeggen dat verder openen van de wereldmarkten vooral voordelen zal opleveren aan de geïndustrialiseer-

de landen. Deze zijn het competitiefst en hebben een veel sterkere onderhandelingspositie dan de Derde Wereldlanden.

Aangezien het IMF geen filantropisch instituut is, kan ervan worden uitgegaan dat in het hierboven geschetste het hoofddoel ligt van de aan de Derde Wereldlanden 'voorgestelde' ontwikkelingsrichtlijnen: de landen financieel betrouwbaar maken. De rol van de ontwikkelingslanden wordt beperkt tot het bijdragen van steentjes aan de internationale financiële stabiliteit door de lokale financiën onder controle te houden. Duurzame economische groei of sociale doelstellingen zijn bijzaak geworden.

Ontwikkelingslanden die deze rol in de werelddeconomie naar tevredenheid vervullen, zoals Bolivia, komen als beloning in aanmerking voor

meer ontwikkelingshulp. Hiermee kan dan aan de sociale wantoestanden worden gewerkt die juist het gevolg zijn van het gevoerde beleid. Hoe lang nog blijft België haar ontwikkelingshulp afhankelijk stellen van de naleving van IMF-voorschriften door het ontwikkelingsland in kwestie? Wanneer wordt door de façade van financiële stabiliteit heengekeken? Het ontwikkelingsbeleid moet zich kritisch opstellen tegenover internationale tendenzen in plaats van zich er blindelings door te laten leiden. Alles wijst erop dat België geen autonome ontwikkelingspolitiek heeft. Dit ontwikkelingsbeleid draagt bij tot het in stand houden van de ontwikkelingsproblematiek, niet tot het oplossen ervan. Bolivia krijgt een doekje voor het bloeden. Ondertussen is het Belgische geweten gesust.